

Meyte/Leş Derisinin Hükümü Hakkında Âlimlerin Görüşleri

```
p {  
    margin-bottom: 1em; /* veya istediğiniz boşluk miktarı */  
}  
<style>  
.iki-yana-yasla {  
    text-align: justify;  
}
```

Meyte/Leş [1] Derisinin Hükümü Hakkında Âlimlerin Görüşleri

Birinci Mes'ele: Meyte/leş derisi, tabaklama işleminden önce necistir. Dört mezhep -Hanefîler [2], Mâlikîler [3], Şâfi'îler [4] ve Hanbelîler [5]- bu konuda ittifâk etmişlerdir. Ayrıca bu konuda icmâ bulunduğu aktarılmıştır. [6]

Bunun Kur'ân'dan delîli yüce Allah'ın şu buyruğudur: '(Ey Rasûlüm!) De ki: Bana vahyolunanlar arasında, (sizin Allah'ın harâm kıldığını söylediğiniz en'âm denilen şu hayvanlardan) yiyen kimse üzerine şunlar dışında haram kılınmış bir şey bulamıyorum: (Yenilen şeyin) leş (bir hayvan) olması veya (hayvandan) akıtılan kan (olması) veya domuz eti (olması), (çünkü) bunlar ricistir (necistir), veya Allah'tan gayrısının (bir putun) ismi anılarak ona kurbet kastıyla kesilen (ve dolayısıyla Allah'a itaatten çıkılan) fısk (kurbanı olması). (Bununla birlikte) kim (şiddetli bir açlık sebebiyle ölüm tehlikesine düşer, bu haram kılınanlardan herhangi birini yemeye) mecbûr kalır (ve açlık zarûreti sebebiyle değil de lezzet almak kastıyla yemek sûretiyle) taşkınlık yapmadan ve (Allah'ın kendisine izin verdiği) haddi (sınırı) aşmadan (yalnızca canını kurtaracak kadar yerse, bilsin ki bunda bir günah yoktur ve) senin Rabbin Ğafûr'dur (günahları çokça mağfiret edendir), Rahîm'dir (mü'min kullarına acıyandır.)' [En'âm, 145]

(Bu âyetin leş derisinin tabaklama işleminden önce necis olduğuna dâir) delâlet vechi, leşin harâm kılınmasının ve onun rics (necis) olduğu hükümünün onun bütün parçalarını kapsamasıdır. [7]

İkinci Mes'ele: İlim ehli, leş derisinin tabaklama işleminden sonraki hükümü hakkında pek çok farklı görüş bildirerek ihtilâf etmişlerdir. Bu görüşler içerisinde en kuvvetli olanları şu iki görüştür:

Birinci görüş: Köpek ve domuz dışında bütün hayvanların leşlerinin derileri (tabaklama işlemi ile) tâhir/temiz olur. [8] [9] Şâfi'î mezhebi [10] bu görüşte olup, Hanefîler [11], köpek dışında onlarla aynı görüştedir. Ayrıca bu, seleften bir topluluğun görüşüdür. [12]

Bu görüşün Sünnet'ten delîli şu hadîstir: İbn Abbâs radiyallâhu anhumâ'dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem'i şöyle buyururken işittim: '(Leş) hayvanın (tabaklanmamış) derisi tabaklandığı zaman tâhir/temiz olur.' [13] Köpek ve domuz, hayatta iken necis

olduklarından dolayı (tabaklama işlemi yoluyla leş derisinin tâhir olması hükmünden) istisnâ edilmiştir. [14]

İkinci görüş: Eti yenen hayvanların leş olanları dışında, diğer leş derileri tabaklama işlemi ile temiz olmaz. Bu görüş, Mâlik'ten aktarılan bir rivâyettir [15]; ayrıca Ahmed'den de buna dâir bir rivâyet vardır. Hanbelfiler'den bazıları bu rivâyette geçen görüşü tercîh etmişlerdir. [16] Yine seleften bazıları bu görüşü benimsemişlerdir. [17] Hadîs fukahâsından bir grup da buna kâildirler. [18] İbnu'l-'Arabî el-Mâlikî [19], İbn Kudâme el-Hanbelî [20], İbn Teymiyye [21], İbn Bâz [22] ve İbn 'Useymîn de [23] bu görüşü tercîh etmişlerdir.

Bu görüşün Sünnet'ten delilleri şu hadîslerdir: İbn Abbâs radiyallâhu anhumâ'dan şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Meymûne'nin azadlı câriyesine bir koyun tasadduk edilmişti. Derken bu koyun (kendiliğinden) öldü (leş oldu). Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem (leş olmuş) bu koyunun yanından geçerken şöyle buyurdu: 'Onun derisini alıp tabaklasanız da ondan faydalansanız ya!' (Oradakiler) 'O meyledir/leştire.' deyince şöyle buyurdu: 'Onun sadece yenilmesi harâmdır.' [24] 'Âliye bnt. Subey'den şöyle dediği rivâyet edilmiştir: Uhud (dağın)da benim koyunlarım vardı. Onların içinde (kendiliğinden) ölüm meydana geldi. (Koyunlarımdan bazıları ölüp leş oldular.) Bu olay üzerine Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in zevcesi Meymûne'nin yanına girdim ve bu durumu ona anlattım. Meymûne bana dedi ki: 'Derilerini alıp da onlardan faydalansaydın!' Dedim ki: 'Bunu yapmak helâl midir?' Dedi ki: 'Evet (helâldir. Bir keresinde) Kureyş'ten bazı adamlar (ölmüş) koyunlarını eşek (sürer) gibi sürükleyerek Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in yanından geçiyorlardı. (Onların bu hâlini gören) Rasûlullâh sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu: 'Derisini alsaydınız ya!' Dediler ki: 'O meyledir/leştire.' Bunun üzerine Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurmuştu: 'Onu su ve karaz (akasya ağacı özü) [25] tâhir yapar/temizler.' [26] Bu iki hadîsin (eti yenen hayvanların leş olanları dışında, diğer leş derilerinin tabaklama işlemi ile temiz olmayacağına dâir) delâlet vechi şudur: Tabaklama ruhsatı ancak, şer'î yolla kesildiği takdirde yemesi helâl olan koyun ve benzeri hayvanlar(ın derileri) hakkında vârid olmuştur. [27]

Dipnotlar:

1. Suda boğulma, bir yerden düşme ve benzeri sebeplerle -şer'î yolla kesilmeksizin- ölen hayvana meyte/leş denilir.
2. İbn Nuceym, el-Bahru'r-Râik Şerhu Kenzi'd-Dekâik, 6/88; Şurunbulâlî, Merâkî'l-Felâh Şerhu Nûri'l-İdâh, s.65
3. 'Uleyş, Minahu'l-Celîl, 1/51; Bkz. Haraşî, Şerhu Muhtasari Halîl, 1/89; İbn Cuzey, el-Kavânînu'l-Fıkhiyye, 1/27
4. Nevevî, Ravdatu't-Tâlibîn, 1/27; Bkz. Mâverdî, el-Hâvî'l-Kebîr, 1/62
5. Merdâvî, el-İnsâf, 1/72,324; Bkz. İbn Kudâme, el-Muğnî, 1/49
6. İbn Kudâme şöyle demiştir: 'Mezhap, leş (derisin)in tabaklama işleminden önce necis olduğu konusunda ihtilâf etmemiştir. Bu konuda aykırı bir görüş dile getiren kimseyi bilmiyoruz.' [el-Muğnî, 1/49] İbn Abdilberr şöyle demiştir: Konu hakkındaki bu delîlden dolayı 'Leşin derisinden -tabaklanmasa bile- istifâde edilir, yaralanılır' diyen kimselerin görüşü bâtıldır. (Bu delîl, '(Leş) hayvanın (tabaklanmamış) derisi tabaklandığı takdirde tâhir/temiz olur.' hadîsidir. Demek ki tabaklanmadan önce leş derisi necistir, dolayısıyla kullanılmaz.) Bu (bâtil görüş), İbn Şihâb'ın görüşüdür. Leys b. Sa'd'dan bu (bâtil) görüşün bir benzeri rivâyet edilmiştir. Ma'mar da zikri geçen müsned hadîsinin ardından bu (bâtil) görüşü zikretmiştir. Ma'mar şöyle demiştir: 'Zuhrî tabaklama işlemi reddediyor ve şöyle diyordu: Hayvan derisinden (tabaklama işlemine gerek duyulmadan) her

hâlükarda yararlanılır.' Ebû Abdillâh Muhammed b. Nasr el-Mervezî şöyle demiştir: 'Zuhrî'den önce bunu söyleyen hiç kimseyi bilmiyorum.' Leys, (leş koyun hakkında) zikri geçen hadîsi Yûnus'tan, o da İbn Şihâb'tan rivâyet etmiştir. Leys, bu hadîsin ardından şunları söylemiştir: 'Bundan dolayı (tabaklama işleminden önce) leşin derisini su kabı olarak kullanmakta, satmakta ve ondan kürk yapmakta bir sakınca görmüyoruz.' [el-İstizkâr, 5/301]

7. Bu delâlet vechinde 'سَجْرٌ عَنْ أَفْ' buyruğundaki 'hu' zamirinin, öncesinde geçen leş, akıtılan kan ve domuz etinin hepsine birden döndüğü görüşü kabûl edilmiştir.

8. İbn Rüşd şöyle demiştir: 'İster eti yenen ve şer'î yolla kesilebilen hayvanlardan olsun, isterse eti yenmeyen ve şer'î yolla kesilemeyen hayvanlardan olsun, [tabaklama işlemi] -domuz derisi hâriç-bütün derileri tâhir yapar/temizler. İlim ehlinin çoğunluğu bu görüştedir. Bunlar arasında Şâfi'î ve Ebû Hanîfe de bulunmaktadır. Ayrıca Mâlik'in ashâbından olan İbn Vehb'in mezhebi de budur.' [el-Beyân ve't-Tahsîl, 3/357]

9. Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem yasakladığı için yırtıcı hayvanların derileri bundan istisnâ edilmiştir.

10. Nevevî şöyle demiştir: 'Köpek, domuz ve bunlardan türeyenler hâriç, bütün leş derileri bununla (tabaklama işlemi ile) temiz olur. Bu, bizim mezhebimizdir. Bu görüşü, Ali b. Ebî Tâlib ve İbn Mes'ûd radiyallâhu anhumâ'dan aktarmışlardır.' [el-Mecmû', 1/217; Bkz. Şâfi'î, el-Umm, 1/22]

11. Cessâs, Şerhu Muhtasari't-Tahâvî, 1/293-297. İbnu'l-Humâm şöyle demiştir: '(Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem'in) (Leş) hayvanın (tabaklanmamış) derisi tabaklandığı takdirde temiz olur.' buyruğu, tabaklanmaya uygun olan veya olmayan bütün derileri kapsar. Ancak yılan ve fare derisi (tıpkı etleri gibi) tabaklama işlemi ile temiz olmaz.' [Fethu'l-Kadîr, 1/92]

12. Nevevî şöyle demiştir: 'Bu mezheb, Ali b. Ebî Tâlib ve Abdullah b. Mes'ûd radiyallâhu anhumâ'dan rivâyet edilmiştir. [Nevevî, Şerhu Müslim, 4/54]

13. Müslim, 366

14. Kâsânî, Bedâi'u's-Sanâi', 1/85-86

15. İbn Abdilberr şöyle demiştir: 'Eşheb, Mâlik'ten el-Mustahrace adlı eserde şöyle dediğini rivâyet etmiştir: 'Eti yenmeyen hayvanların derileri tabaklama işlemi ile temiz olmaz.' (Eşheb) dedi ki: Mâlik'e, 'Binek hayvanlarının tabaklanmış derilerinin temiz olduğu görüşünde misin?' diye soruldu. Mâlik, 'Bu (yani tabaklama işlemi ile leş derisinin temiz olması), ancak (deve, inek ve koyun gibi) en'âm adı verilen hayvanların derileri hakkında geçerlidir. Eti yenmeyen hayvanların derilerine gelince, onlar şer'î yolla kesilmeyen ve etleri yenmeyen hayvanlardan oldukları halde, tabaklandığı zaman derileri nasıl temiz olsun?' diye cevap verdi. Ebû 'Umer şöyle demiştir: 'Eti yenmeyen hayvanların derilerinin tabaklama işlemi ile temizlenmeyeceği hakkında Eşheb'in Mâlik'ten rivâyet ettiği görüşe kâil olan fukahâdan hiç kimseyi bilmiyorum. Yalnızca Ebû Sevr İbrâhîm b. Hâlid bu görüştedir.'" [el-İstizkâr, 5/294]

16. Merdâvî, el-İnsâf, 1/72; Buhûtî, Keşşâfu'l-Kınâ', 1/55

17. Nevevî şöyle demiştir: 'İkinci görüş şudur: Eti yenen hayvanların derileri tabaklama işlemi ile temiz olur, diğerleri (eti yenmeyen hayvanların derileri temiz) olmaz. Bu görüş, Evzâ'î, İbnu'l-Mubârek, Ebû Dâvud ve İshâk b. Râhûye'ye aittir. [el-Mecmû', 1/217]

18. İbn Abdilberr, et-Temhîd, 4/182; Nevevî, el-Mecmû', 1/217; İbn Kudâme, el-Muğnî, 1/52; İbn Teymiyye, el-Fetâvâ'l-Kubrâ, 1/476

19. İbnu'l-'Arabî şöyle demiştir: '(Leş) hayvanın (tabaklanmamış) derisi tabaklandığı takdirde temiz olur.' hadîsindeki umûmî ifade, sadece (hayatta iken) mubâh olan, sonradan (şer'î yolla kesilmediği için) harâmlık âriz olan hayvan derilerini kapsar. Bu derilerin tabaklanması, onları tekrar helâl hâle geri döndürür. (Hadîsteki) lafzın gereği de işte budur. Nitekim Ebû İsâ, Nadr b. Şumeyl'den şöyle

dediğini nakletmiştir: 'Arapçada ihâb (leş hayvanın tabaklanmamış derisi), ancak eti yenilen hayvanlar(ın derileri hakkında) kullanılır. Bu da bu mes'elemizde açık bir nass hükmündedir. Allah en doğrusunu bilir.' [Ârîdatu'l-Ehvezî, 7/235]

20. İbn Kudâme şöyle demiştir: 'Sonra deriz ki: Tabaklama işlemi, ancak eti yenen hayvanlar(ın derilerin)de etkili olur.' [el-Muğnî, 1/52]

21. İbn Teymiyye şöyle demiştir: 'Tereddüdün dayanağı şudur: Tabaklama işlemi(nin hükmü), hayat(ın hükmü) gibi midir ki, sağ iken temiz olan (leş) hayvanı(n derisini) tabaklama işlemi temiz yapsın? Yoksa şer'î kesim(in hükmü) gibi midir ki, şer'î kesim yoluyla (eti ve derisi) temiz olan (leş) hayvanı(n derisini) tabaklama işlemi temiz yapsın? İkincisi daha kuvvetlidir. (...) (Çünkü) bu görüş ile bütün hadîsler cem' edilmiş olur.' [Mecmû'u'l-Fetâvâ, 21/95] Yine şöyle demiştir: 'Sünnet, tabaklama işleminin şer'î kesim gibi (şer'î kesim hükmünde) olduğuna delâlet etmektedir.' [Mecmû'u'l-Fetâvâ, 21/518] Yine şöyle demiştir: 'Deri, meytenin/leşin bir parçasıdır. Derinin içinde, leşin diğer parçalarında olduğu gibi kan bulunur. Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem leşin derisinin tabaklanmasını, onun (necâsetten) temizlenmesi kılmıştır. Çünkü tabaklama işlemi, derinin rutûbetini (nemini) kurutur. Bu da delâlet etmektedir ki, (deriyi) necis yapan sebep, (deride bulunan) rutûbetlerdir.' [el-Fetâvâ'l-Kubrâ, 1/270] Merdâvî, İbn Teymiyye'den iki farklı görüş aktarsa da, İbn Teymiyye'nin kitaplarında meşhûr olan görüş işte budur: Tabaklama işlemi, şer'î kesim yoluyla (yenilmesi) helâl olan hayvanların meyte/leş derilerini temiz hâle getirir. Merdâvî'nin aktardığı görüşlerin ilki (meşhûr olan) bu görüştür. Diğerisi ise, tabaklama işleminin hayatta iken temiz olan hayvanların (leş derilerini) temiz yaptığı görüşüdür. [Mecmû'u'l-Fetâvâ, 21/95; Merdâvî, 1/72]

22. İbn Bâz şöyle demiştir: 'Deve, inek ve koyun gibi, şer'î kesim yoluyla helâl olan hayvanların meyte/leş derilerinden tabaklananlar temizdir. İlim ehlinin en sahîh görüşüne göre bu derilerin herşeyde kullanılması câizdir.' Yine şöyle demiştir: '(İlgili) nas, eti yenilen hayvanların meyte derileri hakkındadır, bunun dışındakiler (eti yenmeyen hayvanlar) hakkında değildir.' [Hâlid Âlu Hâmid, İhtiyârâtü's-Şeyh İbn Bâz el-Fıkhiyye, 1/78] Yine şöyle demiştir: 'Yırtıcı hayvanların derilerini, tilki, kurt ve kaplan derilerini edinmemek ve kullanmamak gerekir. Çünkü yırtıcı hayvanların derilerinden döşek yapımının ve onlara binmenin yasak olduğuna delâlet eden hadîsler vârid olmuştur. Nebî sallallâhu aleyhi ve sellem tabaklama işlemini temizlik ve zekât (bir tür şer'î kesim) olarak isimlendirmiştir. Bu da tabaklama işleminin deve, inek ve koyun gibi ancak şer'î kesim yoluyla (yenilmesi) helâl olan hayvanlar hakkında olduğunu gösterir. Bu hayvanların derileri temizdir. Eğer meyte/leş olurlarsa, derileri tabaklanınca temiz olur. Yırtıcı hayvanlara gelince, onlar şer'î kesim yoluyla kesilseler dahi necis sayılırlar. Bu yüzden tabaklama işlemi, onlara (onların derilerine) etki etmez (temiz hâle getirmez). O halde mü'minin yırtıcı hayvanların, tilkilerin ve benzeri hayvanların derilerini kullanmaması gerekir. Bu, ilim ehlinin görüşleri arasında en kuvvetli ve mü'min için en ihtiyatlı olan görüştür.' [Fetâvâ Nûrin 'ale'd-Derb li İbn Bâz bi 'inâyeti's-Şuvey'ir, 5/13]

23. İbn 'Useymîn şöyle demiştir: 'Üçüncü görüşe göre, meyte/leş, şer'î kesim yoluyla (yenilmesi) helâl olan hayvanlardan olursa (derisi tabaklanınca) temiz olur. Râcih olan görüş, üçüncü görüştür. Bunun delîli, hadîsin lafızlarından bazılarında 'أُتِيَ الْفَدَاُ عَابِدًا/Onun tabaklanması, zekâtdır (şer'î kesim yoluyla kesilmesi mesâbesindedir.)' rivâyetinin vârid olmasıdır.' (Yani şer'î kesim, eti yenen hayvanı nasıl temiz hâle getiriyorsa, tabaklama işlemi de onun leşinin derisini temiz hâle getirir.) [eş-Şerhu'l-Mumtî', 1/91] İbn 'Useymîn'e şöyle bir soru soruldu: Kaplan ve onun dışındaki yırtıcı hayvanların derileri üzerine oturmak, onları araba koltuklarının üzerine koymak veya sürücünün önündeki ön konsola (örtü olarak) sermek câiz midir? Bu soruya şu cevabı vermiştir: 'Eğer (temas ettiği yere) geçmeyecek (bulaşmayacak) şekilde olursa bunda herhangi bir sakınca yoktur. Mesela arabanın ön konsolu(na

temas eden şey, oraya) bulaşmaz. Ancak oturmak böyle değildir. Çünkü (arabanın koltuğuna) oturan kişide mutlaka ter, su ve benzeri şeyler bulunur (ve bu yolla hayvan derisiyle temas gerçekleşebilir.) Râcih olan görüş şudur: Tabaklama işlemi ile hayatta iken eti yenebilen hayvanların dışındaki diğer hayvanların meyte/leş derileri temiz olmaz, (sadece) eti yenebilen hayvanların meyte/leş derileri temiz olur. (Mesela) bir koyun (kendiliğinden) ölse (leş olsa), onun derisini alıp tabaklama işleminden geçirse ve su tulumu yapsak, onun derisi temizdir, suya etki etmez. Benzer şekilde leş olmuş koyunun derisini tabaklayıp insanların oturacakları bir yere sersek, bunda bir beis olmaz. Lâkin yenilmesi harâm olan hayvanların derileri, tabaklamakla temiz hâle gelmez. Râcih olan görüş işte budur. Ancak bu mes'eledede oldukça uzun bir ihtilâf vardır. [Likâu'l-Bâbi'l-Meftûh, Rakamu'l-Likâ: 143] el-Lecnetu'd-Dâime'ye şöyle bir soru soruldu: Tilki derisi tabaklanınca temiz olur mu? Elbise ve benzeri eşyalarda kullanılması helâl olur mu? Bu gibi şeylerin alınıp satılması, ticâretinin yapılması câiz midir? Bu soruya şu cevap verilmiştir: Tilkinin derisi, tıpkı eti gibi necistir. Çünkü tilki yırtıcı bir hayvan olup (yırtıcı hayvanlar hakkında vârid olan) yasağın kapsamına girer. [Fetâvâ el-Lecneti'd-Dâime, el-Mecmû'atu'l-Ûlâ, 24/29]

24. Buhârî, 1492; Müslim, 363. Hadîsin lafzı Müslim'e aittir.

25. İbn Manzûr der ki: 'Karaz, kendisiyle deri tabaklaması yapılan bir ağaçtır. Denildiğine göre karaz, hayvan derilerinin kendisiyle tabaklandığı selem (akasya) adında bir ağacın yapraklarıdır. (Karaz ile tabaklanmış hayvan derisi anlamında) makrûz cilt/deri ibâresi, karaz kelimesinden türetilmiştir.' [Lisânu'l-'Arab, 7/454]

26. Ebû Dâvud, 4126; Nesâî, 4248; Ahmed, 6/333, 26876. İbn Cerîr et-Taberî, Musned-i İbn Abbâs adlı kitabında (2/815) bu hadîsin isnâdının sahîh olduğunu belirtmiştir. Tahâvî, Şerhu Me'ânî'l-Âsâr adlı kitabında (1/471) bu hadîsin sahîh olduğunu; Nevevî, el-Hulâsa adlı kitabında (1/76) bu hadîsin hasen olduğunu söylemiştir. İbnu'l-Mulakkin de Tuhfetu'l-Muhtâc'da (1/220) bu hadîsin isnâdının hasen olduğunu söylemiştir. Elbânî ise Sahîh-i Suneni Ebî Dâvud'da (4126) bu hadîsin sahîh olduğunu belirtmiştir.

27. İbn Kudâme, el-Muğnî, 1/51 Kaynak: Duraru's-Seniyye Web Sitesi Fıkıh Ansiklopedisi